

1922-12

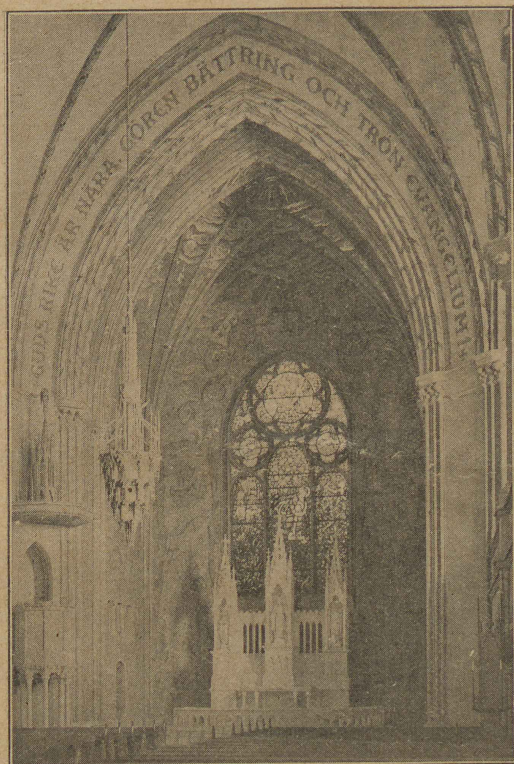
FACTS

Document type:
Note

Sender's location:
Sverige, 115 23 Stockholm,
Narvavägen 6, Oscars Kyrka

Mentioned people:
Emanuel Vigeland

Archive:
Mappe 104 nr. 3.

OSCARS KYRKA

FÖRSTA SÖNDAGEN I ADVENT 1922.

Beskrivning på ändringsarbetena för
belysning och utsmyckning.

DET var egentligen och huvudsakligen för att skaffa sitt högvalvda, gotiskt-spända kyrkorum en lugnare, mera andaktsfull stämning vid dager och i skymning som Özars församling på kyrkostämman den 30 maj 1919 androg den ståtliga summan av 400,000 kronor, varu ingick 65,000 kronor för utbyggande av orgelverket. Till denna summa hava enskilda givare lagt cirka 63,500 kronor.

Högstämnd form, ljus och färg äro faktorer som i förenig kunna bilda ett även i sitt lidande efter Ordet andaktsfullt kyrkorum, och det har varit de av församlingen betroddas strävan att åt det Hermanssonska vida, lätta rummet geva den i färger bruna, rymiskt fördelade dager, den myrta kvällsbelysning och den lugna evande färg som framhålla templet heligt utan att skymma den rena evangeliska enighet, som fanns i rummets stomme.

Det var på *Emanuel Vigeland*s glasmålningkonst som den stora ljus- och färgförändringen byggdes. Och redan när detta skrives, kan man se, att en främstående dansk konstnär uttryck om kyrkans glasmålningar och om församlingens offervillighet: en nordisk begivenhet, lika är överdrivet. Kraft och färgglöd i förenig med en mans andaktsfulla behärskning göra dessa fönster till ett aldrig förklömande, genom dagens väslande ljusspel aldrig tröttnande symfoniskt konstverk.

Stilla och hänsynsfullt har kyrkans dekorationsmålare konstnären *Filip Månsson* byggt sitt färgval huvudsakligen på det genom glasmålningarna givna, bruna ljuset. Endast i ett få-

tal valrosor och någon färgörelse under bågarna brytes skeppets milda grå stenfärg, som fått ersätta den forna ockragula mönsterströdda ytan. Till och med ekarbetet har genom lasyrer hållits tillbaka mot enheten. Korets djupa guldbruna färg med dess intryck av guldmosaik omramar korfönstret och förhöjer dess glans, på samma gång som den bildar ett ljusdunkel kring det rena, vackert uppväxande vita marmoraltalet. Triumfbågen bildar en fast ledgjuten omringning däromkring. Högtydligt framträdande korets huvudmotiv i mitten paradistågarna, det eviga livets symboler, på sidorna: det himmelska Jerusalem och Betlehem. Under triumfbågen: livsränkan, spårande ur vattnet. I dessa arbeten har Månsson biträts av ett flertal unga målare, bland vilka artisten *Dahlström* intagit den ledande ställningen.

De illuminerade fönsterna hava dragit med sig dels en förändring av *lätta-hörriöven*, som genombrutits, då den gamla, tåta stämde för mycket ut dagens och glansen från sidofönsterna, dels användandet av *luckor* för sidoskeppens fönster under läktarna för att undvika störande ljus.

Att i en kyrka med värdefulla glasnålingar i kvällsbelysning kunna åstadkomma en konstnärlig motsvarighet till dessa kan icke fördras. Den klara dagerglansen är släckt. Kalkmålingarna, som måste vara diskret hållna, kunna icke i förening med kronorna helt fylla bröstet på färg. Här har arkitekten endast sökt att kvarhålla det milda brutna ljusets princip i motsats till de bländande lampljuppen, som för vore placerade på alla upptänkliga ställen, samt att främjalla valvens vidd och höjd. *Kronor, vägg- och valvarnatur* äro utförda av ek, snidad i arabesker och grenmotiv och inneslutande reflektornischer av nysilver, vilka fördela de starka lampornas hårda glans till ett skimrande ljus.

Den elektriska belysning förlämnas i ingen mån fönsternas effekt i skymning eller på dunkla dagar. Man har strävat att samarbeta med densamma, en sak av stor vikt här i Norden, där mörka höst- och vinterdagar ofta tvinga till ett tidigt lampljus.

Koret, som för var belyst elektriskt, har undfått *de levande*

lagorna. Två höga kandelabrar av målat och förgyllt trä höja sitt sken ända upp till valvets guld, och på altarbordet stå nu sex resliga silverstakar med höga vasljus — gåva till kyrkan av ett guldbröllopspar. Mellan dem är ett kors av delvis förgyllt silver och blodröda stenar i vita silverrosor, ett motiv byggt på de fem sken, en centralpunkt i altarets ljusreflexer. Detta kors, som är en gåva till minne av fru Hanna Berg från hennes man, är ett konstverk av ciselör *Augman* efter arkitektens teckning, i sin form en tangering av naturalismens yttersta gräns, men ett verkligt silverarbete. Altarstakarna äro utförda av ciselören *Tande* på horjuvelerare Andersons atelier; ett geligt och fint ciseleringsarbete.

Högt upp under valvet sitter en silverampel i form av fyra höjda åvöckad med smala blonspiror från spetsarna, ett samskylligt *«credo quia absurdum»*.

Kyrkans bänkar äro oförändrade så när som på färgen, som nere i kyrkan genom lasyr gjorts fastare och mörkare, på läktarna ljusare och mer dämpad. Även hava de nuvarande långa bänkpartierna i sidoskeppen klivits genom anläggande av tvärgångar.

Allt blankpolerat har borttagits från kyrkans stenstomme, till och med tegelbågarna ha behugits på ytan.

Av kyrkans utgångar ha två stora pardörrar till vapenhuset igensatts, enär endast en pardörr därifrån leder ut i det fria.

Med ett undantag har kyrkans yttre lämnats orubbat: det västligaste fönstret på norra långsidan är igensatt med stenskivor i glänsens ställe och bilda nu en bländering icke utan god verkan. Orsaken till igensättandet var behovet att giva orgelkoret ett bättre djup och orgelfassaden en vackrare belysning.

Av *kyrkonöbler* äro följande nya:

Predikstolen som fört med sin trappa undanskymde altaret för de i norra tvärskeppet sittande, har ersatts av en ny av marmor på smäckra kolonner, mer fastvuxen vid väggen, egentligen ej längre en möbel, utan en del av triumfbågen, ur vilken ingången till predikstolen är urholkad, omgiven av en smal marmorkant. Korgen är något förhöjd. Ljudhaket

är detsamma som förut, men även det något lättat i höjden, det hela mer fast samarbetat med väggen. Hela kompositionen vilar på proportionernas klarhet och uppbyggnadens strävan uppåt, egenskaper som även ingå i konornas och en del enkellare möblerings byggnad såsom nya nummertavlor, gallerverk på orgelfläkten för omfattande av kören på dess för akustiken böjda plattformar, m. m. Figurskulptör: *Tore Strindberg*.

Mitt emot predikstolen står dopfonten, nu något fastare placerad. För att bilda en motsvarighet till predikstolen har den överbyggts med en baldakin, ett tak av handtryckt råsidan med uddad kant i guld, vilande på två stavar, krönta av emblemer. Bakgrunden är ett vackert vävnads- och brodyrarbete, framställande ett vattenflöde.

Detta känsliga textilarbete samt predikstolens fonddraperi äro arbeten från *Licium*, ävenså kyrkans två nya skrudar, skrudhaken och det i guld och färger broderade brunet — allt givet av en församlingstio — samt de tillalles skänkta offergåvorna. Brunet och en av skrudarna äro komponerade av artisten *Brandberg*. Till såväl den inre ombyggnaden, belysningschemat och färgskalan har arkitekten *L. J. Wahlman* i samråd med Vigeland och Månsson uppejort planen efter vilken församlingen beslutat. Möblering och armatur och delvis textilier äro komponerade av honom och på ett mycket känsligt sätt utarbetade av arkitekten *Olof Hall*.

I sitt nära treåriga arbete med kyrkans fönster har Vigeland biträttits av sin dotter *Maria* och sin son *Per*, båda elever vid hans akademi för glasmålning.

Kyrkans orgel har orgelbyggarfirman *Aberman & Lund* Nya Orgelfabrikantbolaget uttjat från 32 stämmor till 77 i huvudorgeln. Härtill kommer ett ekoverk med 8 stämmor, uppbyggd i en stor träkanal, vilande på kyrkans takstolar över skeppets valv och utrymmande i korets valv. Ekoverket spelas från huvudorgelns spelbord genom elektrisk förbindelse.

Kyrkans gångar ha belagts med mattor i s. k. brässelvävnad. En del snävre förändringar i kyrkans uppvärming ha gjorts.

Utom det egentliga kyrkorummet ha ommålning och snävre förändringar vidtagits med:

sakristjan som fått ny skåpinredning och ommålats, vågenhuset, vars båda sidopartier anordnats till kapprum vill bröllop.

Indra koret belägna entréer, varav båda ommålats och den ena i trappan försatts med dörr till predikstolen.

Alla entréer ha försatts med ny armatur.

Begravningskapellet, som reparerats, har erhållit ett rosett-fönster av Vigelands hand, ett kors av elen trä och silver — även detta en gåva — komponerat av Wahlman och utfört på hovjuvelerare Anderssons atelier. Hit har även flyttats de förut i kyrkans kor befintliga kandelabrarna, som ombyggs från elektriskt ljus till stearinljus. Ommålning och dekorerad av Filip Månsson.

Hela detta arbete har utförts, utan att kyrkan varit stängd längre än från den 15 maj till den 3 dec. 1922. Detta har möjliggjorts genom det stora intresse och det tillmötesgående, som visats av dem som varit kyrkans leverantörer. Längre ned lämnas en fullständig förteckning på dem.

De Vigelandska fönsterglasmålningarna.

Motiv och inskriptioner.

Korrfönstret.

Från sin centrala plats i kyrkorummet är detta fönster främst av alla i serien ägnat att tilldraga sig den kyrkobesökande församlingens uppmärksamhet. Här framställes den förlorade, men återkomne sonens möte med fadren och "glädjen hos Guds änglar över en enda syndare, som gör bättring". (Luk. 15 kap.).

De åtta större sidofönsterna.

Medan sålunda målningen i kyrkans huvudfönster tolkar Gudsrikets frälsningsförkunnelse: »Guds rike är nära, gören bättring och tron evangelium» (Mark. 1: 15), får i de åtta större sidofönsterna profetian om detta Guds rike tala till församlingen i ord och bild. Genom fönsterna mot norr framlysa i rosettmotiven ämnen från profetian i Gamla Testamentet, under det att målningarna i fönsterna mot söder framställa ämnen från den nytestamentliga profetian om Gudsrikets fulländning och slutliga seger över all ondskans makt.

De bland textfälten insatta smärre figurmotiven hänföra sig till rosettmotivet och texten i respektive fönster.

Textorden.

Norra sidan från orgelläktaren mot Koret.

1.

Rosettmotiv: Ormen Kroesus.

Kvinnans såd skall söndertrampa ormens huvud. Just därför uppenbarades Guds Son, att han skulle göra om intet djävulens gärningar. Han drog ut såsom segrare och för att segra.

Figurmotivet i fönstrets nedre del framställer ovännen, som sår ogräs i åkern för att fördärva den goda säden.

2.

Rosettmotiv: Abrahams offerdyndad.

Genom tron frambar Abraham Isak såsom offer; ja, sin ende son frambar han.

Lik ett lamm som föres bort att slaktas, öppnade han icke sin mun.

Se, Guds lamm!

Figurmotiven: Veden till brännoffret lägges på Isak. Längst ned synes ett lamm på offerbänken.

3.

Rosettmotiv: Kopparormen i öknen.

Såsom Moses upphöjde ormen i öknen, så måste Människosonen bliva upphöjd.

När någon såg upp på kopparormen, blev han vid liv. Vill du bliva frisk?

Figurmotiven framställa barnet, som drager de gamla lidandestyngda till Kristus på korset.

4.

Rosettmotiv: Skotten från Isaais avhuggna stam.

Ett skott skall skjutas upp ur Isaais avhuggna stam, och en telning från dess rötter skall bära frukt.

Den som vinner seger, åt honom skall jag giva att äta av livets träd, som står i Guds paradis.

Figurmotiv: Överst pelikanen, livnärande sina ungar med sitt eget blod. I högra hörnet längst ned, den friska telningen inympas i den gamla sjuka stammen.

Södra sidan från Koret mot orgelläktaren.

1.

Kristi tillkomme: Draken kastas i den brinnande sjön.

Se, han kommer med skyarna. Och djävulen bliver kastad i den brinnande sjön.

2.

De döda uppväckas.

Den stund kommer, då alla som äro i gravarna skola höra Guds Söns röst.

Gud har genom Jesu Kristi uppståndelse från de döda fört oss på nytt till ett levande hopp.

Den ene skall bliva upptagen, den andre skall lämnas kvar.

3.

"Havet gav igen de döda, som voro där."

Och havet gav igen de döda, som voro där, och döden och dödsriket gävo igen de döda, som voro i dem; och dessa blevo dömda, var och en efter sina gärningar.

4.

Det nya Jerusalem.

Jag såg den heliga staden, ett nytt Jerusalem, komma ned från himmelen, från Gud.
Och jag hörde en stark röst från tronen säga: Se, nu står Guds tabernakel bland människorna!
Och han, som satt på tronen sade: Se, jag gör allting nytt.

De små fönsterna under sidoskeppens läktare.

Ämnesvalet för dessa tolv fönster framställer en bildserie, där varje målning utgör en i sig avslutad förkunnelse.

Motiven till fönsterna emot norr äro hämtade ur Gamla Testamentet, motiven till fönsterna mot söder ur Nya Testamentet.

Fönsterna mot norr.

1.

Mörker var över djupet och Guds ande svävade över vattnet.
Gud sade: »värde ljus»; och det var ljus.

2.

Människans skapelse. Syndafallet.

3.

Kain och Abel. Uldrivandet ur paradiset.

4.

Moses med lagens tavlor. Syndafloden.

— 10 —

5.

Jakobs kamp. Noaks offer.

6.

»Tänk på din skapare i din ungdom.» Elias himmelfärd.

Fönsterna mot söder.

1.

Jesu födelse. Jesu dop.

2.

Frestelsen i öknen.

3.

Jesus utdriver växlarena ur templet. Den barmhärtige samariten.

4.

»En såningsman gick ut för att så.» Jesus predikar i båten.

5.

Rikedomens bedrägliga lockelse. Törnet förkväver den goda säden.

6.

Vingårdsmannen ansår och göder det ofruktbara fikonsträdet.
»Låt det stå kvar också detta år.»

Till kommitterade för restaureringsarbetet utsåg kyrkostämman den 30 maj 1919 kyrkoherden dr Valdes Bengtson, ordförande, kyrkovärden stadskamreraren P. Malm, v. ordförande, kyrkovärden disponenten A. F. C. E. Lexander, kyrkoräddesdamoten byggmästaren N. Nilsson samt ingenjören K. Bladen.

Professor L. I. Wahlman har varit byggnadschef och ingenjör P. Th. Johansson arbetsledare och kontrollant.

— 11 —

Restaureringsarbetet har utförts av följande leverantörer och entreprenörer:

Professor Emanuel Vigeland, leverantör av fönsterglasmålningarna.

Dekorationsmålaren Filip Månsson, entreprenör för målningsarbetena.

Liciums Textilateljé, leverantör av alla textilier.

Byggmästaren Rickard Bengtsson, entreprenör för byggnadsarbetena.

Gilljam och Palm, entreprenör för predikstolen jämte övriga stenarbeten.

Allmänna Svenska Elektriska Aktiebolaget, entreprenör för elektriska belysningar.

Aktiebolaget P. A. Sjögren, entreprenör för rörledningar.

Järnhs Elektriska Aktiebolag, entreprenör för hörtelefoner.

Akerman & Lunds Nya Orgelfabriks Aktiebolag, entreprenör för orgelarbetena jämte ändring av orgelfasad och nytt galler på orgelläktaren.

J. A. Lagerqvists mekaniska snickerifabrik, leverantör av läktarnas vägglyktor, stora nummertavlorna, fönsterluckor, predikstolstak och dörr, läktarbarriär m. m.

A.-B. Nordiska Kompaniet, leverantör av kronorna jämte all övrig armatur med undantag av vägglyktorna på läktarna; stolar, små nummertavlor, sifferskrin och baldakinstänger.

Bröderna Nyström, leverantör av hävarnes metallarbeten samt siffror.

Konstmeden K. Karlsson, leverantör av handtag och trycken.

A.-B. Fritiof Jonsson, entreprenör för insättning av glasmålningarna.

Stuckatören A. Conte, entreprenör för underberedning av kormålningarna.

Stockholm den 3 december 1922.

KOMMITTÉN FÖR OSCARSKYRKANS
RESTAURERING.